

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології
Кафедра української мови

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський).

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
української мови
протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Сучасна українська літературна мова»
Викладач (-і)	Семенюк Оксана Антонівна
Контактний телефон викладача	(0342) 59-60-08
E-mail викладача	oksana.semeniuk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	2 години на тиждень за встановленим на кафедрі розкладом. Дистанційні консультації за попередньою домовленістю: https://us04web.zoom.us/j/5720942350?pwd=eGJWWT2dLTHA5RTI5Q1NjZFFnZlV0dz09
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення дисципліни є сучасна українська літературна мова.</p> <p>Курс займає важливе місце в системі підготовки студентів спеціальності А4.01 Середня освіта (Українська мова і література). Курс (зокрема його розділи «Вступ», «Фонетика», «Фонологія», «Морфонологія», «Орфоепія», «Графіка», «Орфографія», що читаються у другому семестрі) дає необхідні для викладання української мови у загальноосвітніх навчальних закладах знання про звукову будову сучасної української літературної мови, її фонологічну, графічну, морфонологічну системи, природу, історичну основу, типологію фонетичних процесів, орфоепічні, акцентуаційні, орфографічні, графічні норми; сприяє підвищенню загального рівня культури мовлення майбутніх учителів-словесників; є базовим для формування їх професійної компетенції.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Мета</u> дисципліни – дати здобувачам освіти теоретичні знання із сучасної української літературної мови (зокрема з тих розділів науки про сучасну українську літературну мову, які вивчаються на першому курсі: з фонетики, фонології, морфонології, орфоепії, графіки й орфографії), допомогти їм практично оволодіти орфоепічними, орфографічними, графічними, акцентуаційними нормами, підвищити загальну грамотність і культуру усного й писемного мовлення.</p> <p>Основними <u>цілями</u> навчальної дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ознайомити здобувачів зі змістом, обсягом, завданнями курсу «Сучасна українська літературна мова»; з поняттями «літературна мова», «національна мова», «державна мова», «мовна норма», ознаками літературної мови, окреслити місце української мови серед мов світу; – дати знання про звукову будову мови, фонетичні одиниці; – охарактеризувати систему фонем сучасної української літературної мови; – дати відомості про природу, історичну основу, типологію фонетичних процесів; – охарактеризувати графічну будову сучасної української літературної мови; – забезпечити досконале володіння орфоепічними, акцентуаційними, графічними, орфографічними нормами сучасної української літературної мови; виробити навички самоконтролю за їх дотриманням у повсякденному спілкуванні; – навчити здобувачів освіти фахово послуговуватися засобами фонетичного письма. 	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p><u>Інтегральна компетентність</u>:</p> <p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій і методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.</p> <p><u>Загальні компетентності</u>:</p> <p>ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії й реалізації її у професійній діяльності.</p> <p>ЗК 4. Здатність бути креативним, застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.</p>	

ЗК 7. Здатність навчатися й оволодівати новими знаннями.

ЗК 12. Здатність виконувати власне дослідження на належному рівні.

ЗК 14. Здатність використовувати мовно-літературні знання в освітній діяльності.

Фахові (спеціальні) компетентності:

ФК 1. Здатність активно застосовувати професійно-профільні знання, уміння й навички з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін із використанням передових освітніх технологій у загально-освітніх навчальних закладах різних типів.

ФК 3. Здатність дотримуватися норм української мови, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

ФК 5. Здатність трансферу сучасних наукових досягнень у загальноосвітні навчальні заклади, у практику викладання української мови.

ФК 8. Здатність до володіння основними мовознавчими і літературознавчими поняттями, здатність застосовувати їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів.

ФК 11. Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати сучасні лінгводидактичні засади навчання української мови і літератури.

ПРН 2. Знати мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті.

ПРН 7. Уміти працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), віднаходити, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН 11. Порівнювати мовні та літературні факти, явища, визначати їхні подібності й відмінності.

ПРН 13. Володіти основами професійної культури, мати здатність створювати й редагувати тексти професійного змісту державною мовою.

ПРН 19. Ефективно спілкуватися в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступати перед аудиторією, брати участь у дискусіях, обстоювати власну думку (позицію), дотримуватися культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

ПРН 24. Ефективно організовувати, аналізувати, критично оцінювати, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
практичні заняття	40
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна/ Вибіркова
2	А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями) А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)	1	Нормативна

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість годин		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Тема 1. Вступ.	2	2	6
Тема 2. Фонетика як лінгвістична дисципліна	2	2	6
Тема 3. Звукова система СУЛМ	2	4	12
Тема 4. Зміни звуків у потоці мовлення	2	6	18

Тема 5. Суперсегментні фонетичні одиниці	2	2	6
Тема 6. Фонологічна система СУЛМ	2	6	18
Тема 7. Морфонологія	2	2	8
Тема 8. Орфоепія	2	6	16
Тема 9. Графіка	2	4	12
Тема 10. Орфографія	2	6	18
ЗАГ.:	20	40	120

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Система оцінювання курсу узгоджена з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті: http://surl.li/sveiyt.</p> <p>Оцінювання здійснюється на основі накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою. Вид контролю – екзамен.</p> <p>За вивчення дисципліни здобувачі освіти отримують максимально 100 балів, з них 50% – за роботу впродовж семестру і 50% балів – за екзаменаційну роботу. Зокрема бали за роботу на практичних заняттях становлять 30% балів, отриманих впродовж семестру (середнє арифметичне з усіх оцінок у 100-бальній шкалі×0,3), за самостійну роботу – 10% (оцінку у 100-бальній шкалі×0,1), за контрольну роботу – 10% балів (оцінку в 100-бальній шкалі×0,1).</p> <p>Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.</p>
Вимоги до письмової роботи	Письмова контрольна робота передбачає запис поданих слів фонетичною і фонематичною транскрипціями та аналіз фонетичних змін, що в них відбуваються.
Семінарські/практичні заняття	Практичні заняття спрямовані на вивчення і засвоєння теоретичних та практичних питань із тем курсу, виконання і перевірку вправ, тестових завдань, написання словникових диктантів з метою повторення та актуалізації знань орфографічних норм сучасної української літературної мови тощо.
Умови допуску до підсумкового контролю	Умовою допуску до підсумкового контролю є виконання 50% завдань під час вивчення навчальної дисципліни впродовж семестру. На рейтингову оцінку впливає присутність здобувача на заняттях, належна підготовка до практичних занять, успішне написання контрольної роботи, належне виконання завдань для самостійної роботи, відсутність пропусків занять без поважних причин.
Підсумковий контроль	Форма контролю: іспит; форма складання: виконання тестових завдань і практичного завдання (повний фонетичний аналіз слова), за потреби – усний захист екзаменаційної роботи.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Виконання письмових робіт є обов'язковим для всіх здобувачів вищої освіти. Інформація про оцінки за роботи надається індивідуально кожному здобувачеві. Неприпустимими є списування та плагіат.

Академічна доброчесність. Викладання навчальної дисципліни та взаємодія зі здобувачами вищої освіти ґрунтуються на основі принципів академічної доброчесності та положень нормативно-правових документів, які регламентують діяльність науково-педагогічних працівників і здобувачів освіти: Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<http://surl.li/vystzz>), Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<http://surl.li/fhjkejz>), Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<http://surl.li/qwibaw>), Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі

здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<http://surl.li/lympni>).

Відвідування занять урегульоване Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<http://surl.li/rokxqk>). У разі пропуску практичних занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі. Пропуски лекційних занять не відпрацьовуються: студенти самостійно опрацьовують відповідні матеріали, розміщені на сайті дистанційного навчання та у віртуальних класах.

Неформальна освіта. Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<http://surl.li/vvwxlh>).

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. К. : Академія, 2006. 368 с.
2. Глуховцева К.Д. Складні питання сучасної української літературної мови. Вступ. Фонетика. Фонологія. Старобільськ : Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2021. 265 с.
3. Семенюк О.А. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія : збірник вправ і завдань для студентів спеціальностей 035 Філологія (035.01 Українська мова та література), 014 Середня освіта (014.01 Українська мова і література). 3-тє видання, перероблене та доповнене. Івано-Франківськ : видавець Голіней О.М., 2025. 250 с.
4. Семенюк О.А. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія : збірник тестових завдань. Івано-Франківськ : видавець Голіней О.М., 2017. 82 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підруч. / А.П. Грищенко та ін. К. : Вища шк., 2002. 439 с.
6. Сучасна українська літературна мова : підруч. / за ред. М. Я. Плющ. – К. : Вища шк., 2003. 430 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика / за ред. І. К. Білодіда. К. : Наук. думка, 1969. 436 с.
8. Сучасна українська літературна мова. Фонетика : навч. посіб. / Н. Плющ та ін. К. : ВПЦ «Київський університет», 2002. 173 с.
9. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика : підруч. / А.К. Мойсієнко та ін. К. : Знання, 2013. 340 с.
10. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія : навч. посіб. К. : Вища шк., 1981. 183 с.
11. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

Додаткова література:

1. Дружинець М. Л. Регіональна орфоепія голосних: нормативність і девіації. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація». 2020. Вип. 1. С. 196–203.
DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2020-1-30>
2. Погрібний М. І. Українська літературна вимова (аудіокнига). Частина перша (з чотирьох). URL: <https://youtu.be/jmA7kHE2w2k?si=hw-VFg4ooQQBUdV7>
3. Погрібний М. І. Українська літературна вимова (аудіокнига). Частина друга (з чотирьох). URL: https://youtu.be/M2we9m4p7cc?si=ZP8jw1IZ_4-eK0fe
4. Погрібний М. І. Українська літературна вимова (аудіокнига). Частина третя (з чотирьох). URL: <https://youtu.be/FVMmuPQ5O3U?si=GBStwImo1kJOHNEZ>
5. Погрібний М. І. Українська літературна вимова (аудіокнига). Частина четверта (з чотирьох). URL: <https://youtu.be/G8w1u3hIWEk?si=LrGx5qqaXgvRd9Bn>
6. Семенюк О. Асиміляція приголосних за місцем і способом творення в українській мові:

проблемні питання. *International Scientific Conference Philological sciences and translation studies: European potential: Conference Proceedings* (September 6–7, 2023. Wloclawek, the Republic of Poland). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. P. 19–22. DOI: DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-348-4-4>

7. Семенюк О.А. Навчальний потенціал вправ і завдань з орфоєпії на заняттях курсу «Сучасна українська літературна мова» для майбутніх філологів і вчителів-словесників. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*. 2024. № 10 (28) 2024. С. 481–494.
DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-10\(28\)-481-494](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-10(28)-481-494)
8. Сучасна українська літературна мова. Хрестоматія з фонетики : навч. посіб. / уклад. : Н. І. Бойко, Т. Л. Хомич. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 218 с.
URL: <https://surl.li/etyhng>

Довідкова література

1. Головашук С. І. Складні випадки наголошення : словник-довідник. Київ : Либідь, 1995. 192 с.
URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Holovaschuk_Serhii/Skladni_vypadky_naholoshennia/
2. Головашук С. І. Словник наголосів. К. : Наук. думка, 2003. 320 с.
3. Інформаційно-пошукова система «Український правопис», створена на базі останньої офіційно затвердженої версії українського правопису URL: <http://pravopys.mova.info/>
4. Орфоепічний словник української мови : у 2 т. / уклад. М. М. Пещак та ін. Київ : Довіра, 2001. Т. 1–2.
URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Orfoepichnyi_slovyk_ukrainskoi_movy_V_dvokh_tomakh_Tom_1_A-N/
5. Погрібний М. І. Орфоепічний словник. Київ : Вища школа, 1986. 629 с.
URL: https://chtyvo.org.ua/authors/pohribnyi_mykola/orfoepichnyi_slovyk/
6. Погрібний М. І. Словник наголосів української літературної мови. Київ : Радянська школа, 1964. 639 с.
URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pohribnyi_Mykola/Slovyk_naholosiv_ukrainskoi_literaturnoi_movy_vyd_2-he_1964.pdf?
7. Українська літературна вимова і наголос : словник-довідник / за ред. М. Жовтобрюха. К. : Наук. думка, 1973. 724 с.
URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002766>
8. Українська мова : енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 820 с.
URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001051>
9. Український правопис / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Інститут української мови НАН України. Київ : Науково-виробниче підприємство «Видавництво “Наукова думка” НАН України», 2019. 392 с.
URL: <https://surl.li/rndggz>

Викладач:

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української мови

Оксана СЕМЕНЮК

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології
Кафедра української мови

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
української літератури
протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	«Сучасна українська мова»
Викладач (-і)	Голянич Марія Іванівна, Стефурак Роксолана Іванівна
Контактний телефон викладача	(0342) 59-60-08
Е-mail викладача	mariia.holianyeh@cnu.edu.ua , roksolana.stefurak@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pro/
Консультації	Упродовж 3 і 4 семестрів (середа, 14:00) на платформі ZOOM: Meeting ID: 840 259 4805 Passcode: 820040

2. Анотація до навчальної дисципліни

Курс «Сучасна українська мова. Лексикологія. Фразеологія Лексикографія Морфеміка Словотвір» є одним із важливих складників програми підготовки бакалаврів освітньої програми А4 Середня освіта. Предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література), оскільки на знаннях лексико-семантичного, фразеологічного, словотвірного багатства рідної мови базується розвиток комунікативних навичок філолога. Ґрунтовне оволодіння сучасною українською літературною мовою (зокрема її лексико-семантичним рівнем) необхідне для успішної комунікативної діяльності, редагування оригінальних та перекладних текстів чи в інших сферах можливої професійної діяльності учителів-словесників. Освітньою-професійною програмою передбачено виробничу навчально-виховну педагогічну практику в середніх класах, яка включає також і проведення уроків української мови, та підсумкову атестацію випускників, яка включає складання комплексного іспиту з української мови. Лексикологія, фразеологія, лексикографія, морфеміка і словотвір є важливими розділами курсу, тому знання лексичних фразеологічних стилістичних, словотвірних норм є базовим для формування професійної компетенції учителів-словесників.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – дати студентам теоретичні знання із сучасної української літературної мови (зокрема з лексикології, фразеології, лексикографії, морфеміки та словотвору – розділів науки про сучасну українську літературну мову, які вивчаються на другому курсі), допомогти їм практично оволодіти літературними нормами (зокрема лексичними, фразеологічними, словотвірними).

Основними цілями вивчення навчальної дисципліни є:

- 1) спрямувати навчальний потенціал студентів на розширення їх лексичного запасу;
- 2) освоєння фразеологічного фонду української мови;
- 3) засвоєння морфемного та словотвірного аналізів лексичної одиниці;
- 4) ознайомити студентів з ключовими поняттями лексикології, фразеології, лексикографії, морфеміки та словотвору;

- 5) розглянути лексичну та фразеологічну системи мови, їх базові одиниці;
6) охарактеризувати морфемні та словотвірні особливості лексичних одиниць.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі, практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає теорія і методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу синтезу, вироблення класної дослідницької стратегії реалізації її у професійній діяльності.

ЗК 4. Здатність бути креативним, застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність вільно і грамотно, усно та письмово спілкуватися державною мовою, утверджувати національні гуманістичні ідеали, мовне й культурне багатство України.

ЗК 7. Здатність навчатися й оволодівати новими знаннями.

ЗК 12. Здатність виконувати власне дослідження на належному рівні.

ЗК. 14. Здатність використовувати мовно-літературні знання в освітній діяльності.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність активно застосовувати професійно-профільні знання, уміння й навички з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін із використанням передових освітніх технологій у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів.

ФК 3. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм з державної мови, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

ФК 5. Здатність трансферу сучасних наукових досягнень у загальноосвітні навчальні заклади, у практику викладання української мови.

ФК 8. Здатність до володіння основними мовознавчими і літературознавчими поняттями, здатність застосовувати їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів.

ФК. 11. Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).

Програмні компетентності та результати навчання:

ПРН 1. Знати сучасні лінгводидактичні засади навчання української мови і літератури.

ПРН 2. Знає мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті.

ПРН 7. Уміти працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами(зокрема цифровими), віднаходити, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН 11. Порівнювати мовні та літературні факти, явища, визначати їхні подібності й відмінності.

ПРН 13. Володіти основами професійної культури, мати здатність створювати й редагувати тексти професійного змісту державною мовою.

ПРН 19. Ефективно спілкуватися в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступати перед аудиторією, брати участь у дискусіях, обстоювати власну думку (позицію), дотримуватися культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

ПРН 24. Ефективно організовувати, аналізувати, критично оцінювати, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
Лекції		36 год. (20+16) – денна форма; 20 (10+10) – заочна форма.	
Практичні заняття		54 год. (28 + 26) – денна форма; 16 (8+8) – заочна форма.	
Самостійна робота		90 год. – денна форма; 144 – заочна форма.	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3 і 4	А 4 Середня освіта	Другий	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни						
Тема	кількість год.					
	Лекції		Практичні заняття		Сам. роб.	
	Стац.	Заоч.	Стац.	Заоч.	Стац.	Заоч.
Тема 1. Предмет і завдання лексикології. Поняття про лексичну систему. Зв'язок лексикології з іншими науками. Проблематика в лексикології. Основні праці з питань лексикології мови. Слово – основна одиниця лексичної системи. Ознаки слова. Слово та поняття. Слово і номінативна функція мови.	2	-	2	-	2	5
Тема 2. Лексичне значення слова. Типи лексичних значень слів в українській мові. Повнозначні і неповнозначні слова. Загальна характеристика. Структура лексичного значення. Поняття лексеми. Компонентний аналіз значення слова. Внутрішня форма слова.	2	1	2	1	2	5
Тема 3. Полісемія, моносемія, терміни сучасної української мови. Багатозначність слова. Загальна характеристика. Причини багатозначності. Багатозначність і синонімія. Багатозначність і антонімія. Характер і організація лексико-семантичних варіантів у структурі полісемантичного слова. Слова з прямим і переносним значенням. Основні	2	1	4	1	4	10

<p>способи перенесення значень слів. Тропи і переносне значення слова. Метафора. Метонімія. Синекдоха. Однозначні слова. Терміни. Ознаки термінів</p>						
<p>Тема 4. Лексико-семантичні категорії слів. Омоніми. Загальна характеристика. Види омонімів. Шляхи походження омонімів. Співвідношення полісемії та омонімії. Міжмовні омоніми. Синоніми. Джерела синонімії. Синонімічний ряд. Домінанта синонімічного ряду. Класифікація синонімів. Стилістична роль синонімів. Антоніми. Загальномовні та контекстуальні антоніми. Стилістичне використання антонімів (стилістичні фігури, що базуються на антонімії). Пароніми. Загальна характеристика. Стилістичне використання паронімів: паронимазія.</p>	2	2	6	1	8	10
<p>Тема 5. Питома українська і запозичена лексика у складі української мови. Індоевропейська, праслов'янська та спільнослов'янська лексика в складі української мови. Власне українська лексика. Фонетичні, морфологічні та словотвірні особливості власне українських слів.</p>	2	1	4	-	5	5
<p>Тема 6. Лексика української мови з погляду її вживання. Іншомовна лексика в складі української мови. Загальна характеристика. Джерела та характер запозичень. Найдавніші запозичення в лексичній системі української мови. Слова тюркського походження в складі української лексики. Особливості тюркізмів. Слова старогрецького та латинського походження в складі української лексики. Ознаки грецизмів. Старослов'янізми в українській мові. Стилістичне використання старослов'янізмів. Лексичні кальки. Загальна характеристика. Запозичення з польської та чеської мов. Слова, запозичені із західноєвропейських мов (англійської, німецької та французької). Екзотизми та інтернаціоналізми (міжнаціональні слова) в складі української</p>	2	1	2	1	5	10

лексики. Фонетичне, морфологічне та семантичне освоєння слів іншомовного походження. Українські слова в інших мовах. Місце іншомовних слів у лексиці української мови.						
Тема 7. Активна і пасивна лексика. Застарілі слова (архаїзми). Загальна характеристика. Історизми як вид архаїзмів. Семантичні групи історизмів (стилістичних архаїзмів). Стилiстичне використання застарілих слів. Неологізми. Причини виникнення неологізмів. Загальномовні (узуальні) та індивідуально-авторські (оказіональні) неологізми. Засоби творення неологізмів. Територіальні діалектизми в сучасній українській літературній мові, їх види. Жаргонізми та арготизми в українській мові. Загальна характеристика. Професійна лексика. Склад української лексики з погляду її функціонально-стильового використання: загальноповживана (міжстильова) лексика і стилістично маркована; розмовно-побутова лексика. Суспільно-політична та офіційно-ділова лексика. Загальна характеристика. Науково-термінологічна, емоційно-експресивна та книжна лексика.	2	1	2	1	5	10
Тема 8. Фразеологія як розділ мовознавства. Об'єкт фразеології. Фразеологізм. Ознаки фразеологічної одиниці. Співвідношення фразеологізму із синтаксично вільними словосполученнями та словом. Зв'язок фразеологізмів із частинами мови: дієслівні, іменникові, прикметникові, прислівникові, вигуківі фразеологізми. Синтаксичні функції фразеологічних одиниць.	2	1	2	1	5	10
Тема 9. Класифікація і джерела походження фразеологічних одиниць. Основні класифікації фразеологізмів. Лексико-граматичні зміни у фразеологічних одиницях: скорочення лексичного складу, заміна одного компонента іншим,	2	1	4	1	10	4

розширення і звуження обсягу їх значень. Джерела української фразеології: професійне джерело. Джерела української фразеології: античне, релігійне. Художня література (українська та зарубіжна) як джерело фразеологізмів. Системні відношення у фразеології: синонімія, антонімія, полісемія та омонімія фразеологічних одиниць. Явище варіантності у сфері фразеології. Пареміологія. Паремії. Види паремій. Загальна характеристика. .						
Тема 10. Лексикографія як лінгвістична дисципліна. Предмет і завдання лексикографії. Словник. Основні типи словників. Енциклопедичні словники, їх загальна характеристика. Види лінгвістичних словників. Загальна характеристика. Історія української лексикографії (поч. XX ст.): основні лексикографічні праці. Історія української лексикографії (XX ст. – поч. XXI ст.): основні етапи та найважливіші лексикографічні праці.	2	1	2	1	5	10
Тема 11. Поняття про морфеміку СУМ. Предмет і завдання морфеміки. Слово як об'єкт морфемного та словотвірного аналізів. Поняття про морфеміку сучасної української літературної мови. Предмет і завдання морфеміки. Морфема – мінімальна значуща частина слова. Морф, аломорфи і морфема. Варіанти морфеми. Кореневі й афіксальні морфеми, функціональні відмінності між ними. Загальна характеристика.	2	2	2	1	5	10
Тема 12. Кореневі й афіксальні морфеми. Основа слова. Повний морфемний аналіз слова. Коренева морфема. Загальна характеристика. Характеристика афіксальних морфем: а) префікс, б) суфікс (нульовий суфікс), в) закінчення, г) постфікс, г) інтерфікс, д) конфікс, е) уніфікс. Основа слова. Характеристика основи слова.	4	2	6	2	10	10
Тема 13. Історичні зміни в морфемній структурі слова. Основні зміни в морфемній	2	-	2	1	5	5

будові слова: спрощення, перерозклад, ускладнення. Афіксоїди. Афіксоїди (суфіксоїди та префіксоїди).						
Тема 14. Словотвір як лінгвістична дисципліна. Словотвір як учення про творення слів і загальні принципи їх мотивації. Основоцентричний і формантоцентричний словотвір. Твірна (похідна і непохідна) основа та словотворчий засіб (формант). Загальна характеристика. Словотвірне значення. Словотвірна модель. Словотвірний тип.	2	2	6	1	5	10
Тема 15. Комплексні одиниці словотвору. Комплексні одиниці словотвору, їх характеристика: а) словотвірна пара, б) словотвірний ланцюжок, в) словотвірна парадигма, г) словотвірне гніздо.	2	2	4	1	5	10
Тема 16. Морфологічні і неморфологічні способи словотворення. Неморфологічні способи словотворення: а) лексико-семантичний спосіб словотворення, б) лексико-синтаксичний спосіб словотворення, в) морфолого-синтаксичний спосіб словотворення; його основні різновиди: субстантивізація, ад'єктивація, прономіналізація, адвербіалізація. Різновиди морфологічного способу словотворення: а) префіксальний, б) суфіксний, безсуфіксний (нульова суфіксація), в) префіксально-суфіксальний (конфіксальний), г) постфіксальний, г) основоскладання, словоскладання, д) аббревіація.	4	2	6	2	9	10
ЗАГ.:	36	20	54	16	90	144

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Вид контролю – екзамен.</p> <p>Оцінювання знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (http://surl.li/sveiyt).</p> <p>Оцінювання здійснюється на основі накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою.</p> <p>Максимальна кількість балів – 100.</p> <p>Загальні 100 балів включають: 30 балів за практичні заняття; 10 балів</p>
---	--

	за самостійну роботу (тестування КСР, колоквіум), 10 балів за контрольну роботу (колоквіум); 50 балів за іспит. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.
Вимоги до письмових робіт	Контрольна робота (Колоквіум) – 10 балів. Самостійна робота (КСР) – 10 балів.
Практичні заняття	Максимальна оцінка – 100 балів
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50% завдань під час вивчення навчальної дисципліни. При виставленні підсумкової оцінки враховуються навчальні досягнення здобувачів вищої освіти (бали), набрані за виконання всіх видів робіт під час поточного контролю, а також бали за результати неформальної освіти (http://surl.li/vvwxlh).
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – екзамен. Форма здачі – комбінована (усна, письмова). Максимальна оцінка – 50 балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до [«Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#), та індивідуальним графіком, відповідно до [«Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#).

Академічна доброчесність. У [«Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника»](#) встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності та у всій своїй навчальній і викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно і доброчесно.

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає [Комісія з питань етики та академічної доброчесності](#) при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі.

Відвідування занять урегульовано [«Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#).

У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання поточного і підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує [«Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#).

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін. Окреме оцінювання неформальної освіти з курсу СУМ не передбачено, проте може бути враховано в поточному контролі на практичних заняттях.

8. Рекомендована література

Основна:

1. Бабій І. О., Голянич М. І., Стефурак Р. І. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія. 2-ге вид, виправ. і доповнен. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2024. 336 с. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/18944>
2. Бондар О. І. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 368 с.
3. Голянич М.І., Стефурак Р.І. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка. Словотвір: навчальний посібник для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Польська мова і література), 035 Філологія (Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська). Івано-Франківськ: Голіней, 2020. 374 с. <http://lib.pu.if.ua:8080/handle/123456789/5810>
4. Лисиченко Л. А. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу. Харків : «Основа», 2009. 191 с.
5. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за заг. ред. акад. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. 440 с.
6. Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. [та ін.]. [2-ге вид., випр. і доп.]. Київ : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. Бажана, 2004. 824 с.

Додаткова:

7. Голянич М. І. ЕВФЕМІЗМИ В АКТУАЛІЗАЦІЇ ПРАГМАТИЧНИХ КОМПОНЕНТІВ ЗНАЧЕННЯ В ДІАЛЕКТНОМУ ДИСКУРСІ. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 34. Т. 1. 2024. № 2 (361). С. 18–25. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/34/part_1/5.pdf
8. Іванишин Н.Я., Стефурак Р.І. Семантико-стилістичні параметри запозичень у художньому тексті Степана Процюка “Руки і сльози”. *Вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2025. № 72. С. 48-51. URL: <http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v72/13.pdf>.
9. Іванишин Н., Стефурак Р., Пітель В. Національний проєкт: пишемо есе : методичні матеріали для вчителів / Блажко М. та ін. URL: https://essay.nus.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/upd_metodychni_materialy_dlya_vchyteliv.pdf (дата звернення: 06.02.2024).
10. Словникова робота на уроках української мови : збірник вправ і завдань для вчителів-словесників / Бойчук О. Г. та ін. ; упорядник Роксолана Стефурак. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2025. 180 с.

Голянич Марія Іванівна, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови; **Стефурак Роксолана Іванівна**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології
Кафедра української мови

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
української мови
протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	«Сучасна українська літературна мова»
Викладач (-і)	Джочка Ірина Федорівна, Ципердюк Оксана Дмитрівна
Контактний телефон викладача	(0342) 59-60-08
Е-mail викладача	iryna.dzhochka@cnu.edu.ua oksana.tsyperdiuk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний / заочний
Обсяг дисципліни	5 семестр (6 кредитів ЄКТС, 180 год), 6 семестр (3 кредити ЄКТС, 90 год).
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pro/
Консультації	упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу

2. Анотація до навчальної дисципліни

Курс «Сучасна українська літературна мова (Морфологія)» належить до нормативних дисциплін, вивчається студентами спеціальності «Середня освіта (українська мова і література)» на третьому курсі та має на меті дати розуміння логіки розвитку морфологічного рівня граматичної будови української мови. Він спрямований на вивчення основних положень морфології, пов'язаних із українською і світовою лінгвістикою. Програма курсу передбачає аналіз морфологічних одиниць і категорій, зважаючи на два взаємопов'язані й водночас різноманітні підходи – традицію і новаторство. Морфологія є одним із найскладніших розділів курсу, тому знання морфологічних норм є базовим для формування професійної компетенції студентів-філологів.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – сформувати в студентів мовно-лінгвістичні компетенції – сукупність лінгвістичних (морфологічних) знань про мову як суспільне явище і систему, що постійно розвивається, виробити вміння оперувати лінгвістичними знаннями у професійній та науково-дослідницькій діяльності, а також сформувати у студентів систематизовані теоретичні й практичні наукові знання про класичні й нові підходи у класифікації та аналізі морфологічних явищ української мови; установлювати категорійні ознаки для кожної частини мов.

Основні завдання вивчення дисципліни «Сучасна українська літературна мова (Морфологія)» є:

- ознайомити з класичними та сучасними підходами до вивчення морфології у програмі вишу та у шкільній граматиці, із фундаментальними студіями вчених-граматистів;
- навчити визначати основні поняття граматики: граматична категорія, граматичне значення, граматична форма, пов'язуючи їх з аналізом частин мови;
- забезпечити розуміння й диференціацію критеріїв класифікації частин мови, уміння здійснити загальну характеристику кожної частини мови, зокрема визначення загальнокатегоріальних значень частин мови, їх граматичних категорій, систем словозміни, синтаксичних функцій (первинних і вторинних), особливостей словотвору; явищ переходу в системі частин мови;

- розвинути практичні вміння правильного використання морфологічних норм як в усному, так і в писемному мовленні. засвоїти знання, що складають зміст сучасної української літературної мови як науки, усвідомити й запам'ятати систему лінгвістичних понять, оволодіти мовознавчою термінологією;
- усвідомити поняття про нормативність української літературної мови, сприяти ґрунтовному оволодінню граматичними й стилістичними нормами сучасної української літературної мови;
- підвищити рівень культури усного й писемного мовлення студентів;
- виробити критичне ставлення до свого мовлення й суспільної мовної практики;
- збагатити лексичний запас новими термінами з фахової підготовки;
- навчити самостійно працювати з науковою, навчальною, довідковою літературою.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі, практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає теорія і методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу синтезу, вироблення класної дослідницької стратегії реалізації її у професійній діяльності.

ЗК 4. Здатність бути креативним, застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність вільно і грамотно, усно та письмово спілкуватися державною мовою, утверджувати національні гуманістичні ідеали, мовне й культурне багатство України.

ЗК 7. Здатність навчатися й оволодівати новими знаннями.

ЗК 12. Здатність виконувати власне дослідження на належному рівні.

ЗК. 14. Здатність використовувати мовно-літературні знання в освітній діяльності.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність активно застосовувати професійно-профільні знання, уміння й навички з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін із використанням передових освітніх технологій у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів.

ФК 3. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм з державної мови, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

ФК 5. Здатність трансферу сучасних наукових досягнень у загальноосвітні навчальні заклади, у практику викладання української мови.

ФК 8. Здатність до володіння основними мовознавчими і літературознавчими поняттями, здатність застосовувати їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів.

ФК. 11. Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).

Програмні компетентності та результати навчання:

ПРН 1. Знати сучасні лінгводидактичні засади навчання української мови і літератури.

ПРН 2. Знає мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті.

ПРН 7. Уміти працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами(зокрема цифровими), віднаходити, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН 11. Порівнювати мовні та літературні факти, явища, визначати їхні подібності й

відмінності.
 ПРН 13. Володіти основами професійної культури, мати здатність створювати й редагувати тексти професійного змісту державною мовою.
 ПРН 19. Ефективно спілкуватися в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступати перед аудиторією, брати участь у дискусіях, обстоювати власну думку (позицію), дотримуватися культури поведінки й мовленнєвого спілкування.
 ПРН 24. Ефективно організовувати, аналізувати, критично оцінювати, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	34 год (20+14) – денна форма; 30 (10+20) – заочна форма.
Практичні заняття	66 год (40 + 26) – денна форма; 20 (10+10) – заочна форма.
Самостійна робота	170 год (120 + 50) – денна форма; 240 год (160+60) – заочна форма.

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
5 і 6	А 4 Середня освіта	Третій	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.					
	Лекції		Практичні заняття		Сам. роб.	
	Стац.	Заоч.	Стац.	Заоч.	Стац.	Заоч.
Тема 1. Граматика. Морфологія як розділ граматики. 1. Граматика як наука, її предмет і завдання. 2. Морфологія як розділ граматики, її предмет та завдання. Зв'язок морфології з іншими мовознавчими дисциплінами. 3. Граматичне значення. Ознаки граматичного значення. 4. Способи і засоби його вираження. Граматична форма, її типи. 5. Морфологічна парадигма. Типи морфологічних парадигм. 6. Граматична категорія. Класифікація граматичних категорій.	2	1	4	1	12	18

<p>Тема 2. Частини мови і принципи їхньої класифікації.</p> <p>1. Частини мови як лексико-граматичні класи слів: а) гомогенна та гетерогенна класифікації; б) семантичний критерій виділення частин мови; в) морфологічний та синтаксичний критерії. 2. Традиційна класифікація частин мови. 3. Займенник, вигук, слова категорії стану, модальні слова та зв'язки в системі частин мови. 4. З історії вивчення частин мови. Характеристика основних граматичних праць другої половини ХХ – початку ХХІ ст. (монографічні та довідкові видання, найважливіші підручники тощо), у яких розкрито питання морфології. 5. Перехідні явища в системі частин мови.</p>	2	1	2	1	6	18
<p>Тема 3. Іменник. Лексико-граматичні категорії іменника.</p> <p>1. Іменник як центральна частина мови: його значення, морфологічні ознаки та синтаксичні функції. 2. Власні та загальні назви. 3. Іменники з конкретним та абстрактним значенням. 4. Категорія істот / неістот. 5. Збірні та одиничні іменники. 6. Категорія речовинності / предметності. 6. Субстантивація.</p>	2	0,5	2	0,5	6	10
<p>Тема 4. Категорія роду іменника.</p> <p>1. Загальна характеристика категорії роду. 2. Способи і засоби вираження категорії роду. 3. Іменники “спільного роду”, іменники “подвійного роду”, “потенційного роду”. 4. Рід невідмінюваних іменників. 5. Варіантні родові форми. Сучасні тенденції в родовій категоризації іменника.</p>	1	0,5	2	0,5	6	10
<p>Тема 5. Категорія числа іменника.</p> <p>1. Категорія числа як словозмінна граматична категорія. 2. Граматичні засоби вираження категорії числа. 3. Класифікаційні елементи в категорії числа. 4. Історія граматичної категорії числа іменника, занепад двоїни та її залишки в українській мові.</p>	1	-	2	-	7	8

<p>Тема 6. Категорія відмінка іменника.</p> <p>1. Загальна характеристика категорії відмінка іменників. Граматичні засоби вираження категорії відмінка.</p> <p>2. Центральні відмінки: називний і знахідний. 3. Семантичні різновиди родового відмінка. 4. Значення давального, орудного та місцевого відмінків. 5. Кличний відмінок в українській мові, правила вживання відмінкових флексій кличного відмінка.</p>	2	0,5	2	0,5	7	12
<p>Тема 7. Словозміна іменника.</p> <p>1. Історія формування сучасної відмінкової системи іменника. Критерії поділу іменників за відмінами. 2. Іменники 1 відміни, поділ на групи. Особливості словозміни. 3. Іменники 2 відміни. Поділ на групи. Особливості словозміни: а) іменники твердої групи; б) іменники м'якої групи; в) іменники мішаної групи. 4. Іменники 3 відміни. Особливості словозміни. 5. Іменники 4 відміни. Особливості словозміни. 6. Відмінювання множинних іменників. Іменники, що перебувають поза відмінами.</p>	2	0,5	4	0,5	14	20
<p>Тема 8. Словотвір іменника.</p> <p>1. Структура іменникових основ. 2. Суфіксальний словотвір іменників: а) модифікаційні суфікси; б) мутаційні суфіксальні морфемі; в) транспозиційні деривати. 3. Префіксальний словотвір іменників. Конфіксація як спосіб творення іменників. Нульова суфіксація. 4. Словоскладання та основокладання. Абревіація. 5. «Неморфологічні» способи творення іменників: а) семантичний; б) зрощення; в) конверсія. 6. Словотвір оказіональних іменників української мови. 7. Наголошування, правопис, стилістичне використання іменників.</p>	-	-	4	-	14	8
<p>Тема 9. Прикметник: лексико-граматичні розряди, ступені порівняння, форми, словозміна.</p> <p>1. Прикметник:</p>	4	2	6	2	21	20

<p>загальнокатегоріальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. 2. Лексико-граматичні розряди прикметників. Якісні прикметники: семантико-граматичні ознаки. Відносні прикметники семантика та творення. Морфологічні зміни, які відбуваються при утворенні відносних прикметників. Присвійні прикметники: семантика та творення. Морфологічні зміни, які відбуваються при утворенні присвійних прикметників. 3. Проміжні лексико-граматичні розряди прикметників. Присвійно-якісні прикметники. Присвійно-відносні прикметники. Якісно-відносні прикметники. 4. Повні і короткі форми прикметників. Стягнені і нестягнені форми коротких прикметників (з історичним коментарем). Сфера використання різних форм. 5. Категорія ступенів порівняння прикметників. Якісні прикметники, які не утворюють ступенів порівняння. Вищий ступінь порівняння: проста та складена форми. Морфологічні зміни, які відбуваються при утворенні простої форми компаратива. Найвищий ступінь порівняння: проста, складна та складена форми. 6. Словозміна прикметників. Словотвір прикметників. Ад'єктивація. Наголошування і правопис прикметників. Стилiстичне використання прикметників.</p>						
<p>Тема 10. Числівник: розряди за значенням, синтаксичні зв'язки, відмінювання.</p> <p>1. Значення числівника як частини мови. Морфологічні особливості числівника. Синтаксичні особливості числівника. 2. Розряди числівників за значенням: порядкові та кількісні: означено-кількісні (власне-кількісні; дробові; збірні); неозначено-кількісні. 3. Структурні розряди числівників (прості, складні, складені). 4. Відмінювання числівників. 5. Зв'язок числівників з іменниками. 6. Статус порядкових числівників у лінгвістиці. Історія</p>	2	2	6	2	14	20

формування числівника. Нумералізація.						
Тема 11. Займенник: розряди за значенням, співвіднесення з іменними частинами мови, відмінювання. 1. Займенник у системі частин мови. Семантика та граматичні ознаки займенників. 2. Розряди займенників за значенням. Перехід займенників в інші частини мови. 3. Групи займенників за їх співвіднесеністю з іншими частинами мови. 4. Відмінювання займенників. 5. Проніміналізація. Стилстичне використання займенників. Правопис займенників.	2	2	6	2	13	16
РАЗОМ за 5 семестр	20	10	40	10	120	160
	Лекції стац.	Лекції заочне	Практ. стац.	Практ. заочне	Сам.р. стац.	Сам.р. заочне
Тема 1. Дієслово: загальна характеристика. 1. Дієслово як центральна частина мови, його значення, морфологічні ознаки та синтаксичні функції. 2. Система граматичних форм дієслова. 3. Граматичні категорії дієслова, їхня класифікація. 4. Структурні класи дієслова. 5. Основа теперішнього часу та основа інфінітива. 6. Інфінітив, його значення, морфологічні ознаки та синтаксичні функції.	1	2	2	0,5	3	4
Тема 2. Категорія виду. 1. Категорія виду як загальнодієслівна граматична категорія. Видові відтінки у межах доконаного і недоконаного виду. 2. Способи творення корелятивних видових пар. 3. Одновидові дієслова: а) недоконаного виду; б) доконаного виду. 4. Двовидові дієслова. 5. Видові протиставлення в системі сучасних дієслів. 6. Дієслівні роди як морфолого-словотвірні категорії: а) часові, або фазові; б) кількісні; в) результативні.	2	2	2	1	3	4
Тема 3. Категорія перехідності / неперехідності та стану.	1	2	2	0,5	3	5

<p>1. Категорія перехідності / неперехідності як морфолого-словотвірно-синтаксична категорія. 3 історії дослідження категорії перехідності / неперехідності. 2. Перехідні дієслова: семантичні та граматичні ознаки. Непрямо-перехідні дієслова. Неперехідні дієслова: семантико-граматична характеристика. 3. Категорія стану як граматична дієслівна категорія. 3 історії дослідження категорії стану. 4. Дієслова активного стану. Дієслова пасивного стану. Дієслова зворотно-середнього стану. Категорія стану як морфолого-словотвірно-синтаксична категорія (за І. Р. Вихованцем). 5. Валентність дієслова як міжрівнева категорія.</p>						
<p>Тема 4. Категорія способу. 1. Категорія способу: загальна характеристика, проблема визначення компонентного складу. Дійсний спосіб. 2. Умовний спосіб: значення, форми вираження. 3. Наказовий спосіб: семантичні різновиди, граматичні форми та їх засоби вираження. 4. Спонукальний спосіб: семантика та засоби вираження. 5. Бажальний спосіб: значення та граматичні форми. 6. Транспозиційні особливості форм дієслівного способу.</p>	2	1	2	0,5	4	5
<p>Тема 5. Категорія часу. Дієвідмінювання. 1. Загальна характеристика категорії часу. 2. Грамема теперішнього часу: особливості творення і вживання. 3. Грамема минулого часу: особливості творення і вживання. Давноминулий час: особливості творення і вживання. 4. Майбутній час: особливості творення і вживання. Три форми майбутнього часу (з історичним коментарем). 5. Транспозиційний потенціал граем часу. 6. Поділ дієслів на дієвідміни: дієслова I дієвідміни; дієслова II дієвідміни; дієслова архаїчної групи.</p>	1	1	2	0,5	3	5
<p>Тема 6. Категорії особи, числа та роду. Словотвір дієслова. 1. Загальна характеристика категорії особи. Особливості використання</p>	1	1	2	-	3	4

<p>особових форм. 2. Дієслова неповної особової парадигми. 3. Безособові дієслова. 4. Словотвір дієслів: внутрішньодієслівний словотвір (префіксація, конфіксація, суфіксація); творення дієслів від основ інших частин мови (суфіксація, конфіксація, суфіксально-постфіксальний словотвір; префіксально-суфіксально-постфіксальний спосіб).</p>						
<p>Тема 7. Дієприкметник. Дієприслівник. 1. Частиномовний статус дієприкметника. Морфологічні ознаки і синтаксична роль. 2. Активні дієприкметники: їх значення і творення. Пасивні дієприкметники: їх значення і творення. Морфонологічні зміни при творенні пасивних дієприкметників. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники. 3. Правопис дієприкметникових суфіксів. Написання не з дієприкметниками. Дієприкметниковий зворот. Розділові знаки при дієприкметниковому звороті. 4. Безособові предикативні форми на -но, -то. 5. Частиномовний статус дієприслівника. Морфологічні ознаки і синтаксична роль. 6. Дієприслівники доконаного і недоконаного виду. Творення і вживання дієприслівників. Дієприслівниковий зворот. Розділові знаки при дієприслівниковому звороті.</p>	1	1	2	1	4	4
<p>Тема 8. Прислівник як частина мови. 1. Прислівник як частина мови: загальна характеристика. 2. Значеннєві розряди прислівників. Займенникові прислівники. Лексико-граматичні розряди прислівників: означальні, обставинні, предикативні, модальні. 3. Означальні прислівники. 4. Обставинні прислівники. 5. Словотвір прислівників: а) відприкметникові прислівники; б) відіменникові прислівники; в) відчислівникові прислівники;</p>	2	2	2	2	4	4

г) прислівники, похідні від займенників, дієслів і прислівників; г) складні і складені прислівники.						
Тема 9. Слова категорії стану. Модальні слова. 1. Слова категорії стану: частиномовний статус слів категорії стану; загальна характеристика: категоріальне значення, граматичні ознаки, синтаксична функція; лексико-семантичні групи предикативних прислівників; морфологічні типи слів категорії стану; граматичні характеристики. 2. Поняття про модальність. Об'єктивна / суб'єктивна модальність, реальна / гіпотетична модальність. 3. Модальні слова: частиномовний статус модальних слів; загальна характеристика: категоріальне значення, морфологічні та синтаксична властивості; семантичні групи модальних слів; морфологічні типи модальних слів. 4. Наголос у прислівниках. Правопис прислівників.	-	-	2	-	5	4
Тема 10. Прийменник. 1. Службові частини мови в системі частин мови. 2. Частиномовний статус прийменника, загальна характеристика. 3. Походження прийменників: первинні і вторинні прийменники. 4. Групи прийменників за будовою: прості, складні і складені. 5. Семантичні типи прийменників: локативні, темпоральні, об'єктні, означальні, логічні. Синонімія прийменникових конструкцій. 6. Вживання прийменників з відмінковими формами іменників. Значення прийменників, ужитих з різними непрямыми відмінками іменників. 7. Правопис прийменників.	1	2	2	1	5	5
Тема 11. Сполучник. 1. Частиномовний статус сполучника. 2. Характеристика сполучників: за походженням (первинні і вторинні); за будовою (прості, складні і складені); за способом уживання (одиночні, повторювані, парні). 3. Сурядні сполучники, їх типи. 4. Підрядні	1	2	2	1	4	5

сполучники, їх типи. 5. Сполучники і сполучні слова.						
Тема 12. Частка. 1. Проблема лінгвістичного статусу часток. 2. Зв'язки як окремий тип службових слів-морфем. 3. Групи часток за значенням: а) фразові; б) модальні; в) емоційно-експресивні; г) формотворчі; д) словотворчі. 4. Склад часток за походженням (первинні та вторинні). 5. Групи часток за будовою. 6. Групи часток за місцем у реченні.	1	2	2	1	4	5
Тема 13. Вигук. 1. Проблема частиномовного статусу вигуків. 2. Групи вигуків за значенням: а) емоційні; б) наказові; в) спонукальні; г) апелятивні; г) вокативні; д) етикетні. 3. Групи вигуків за походженням (первинні та вторинні). 4. Звукова структура первинних вигуків.	-	2	2	1	5	6
РАЗОМ за 5 семестр	14	20	26	10	50	60
РАЗОМ за третій курс	34	30	66	20	170	220

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Вид контролю – екзамен.</p> <p>Оцінювання знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (http://surl.li/sveiyt).</p> <p>Оцінювання здійснюється на основі накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою.</p> <p>Максимальна кількість балів – 100.</p> <p>Загальні 100 балів включають: 10 балів – практичні заняття, 10 балів – усний колоквіум, 10 балів – тестування, 10 балів – контрольна робота, 10 балів – самостійна робота; 50 балів – іспит (стаціонарне відділення);</p> <p>25 балів – практичні заняття, 10 балів – контрольна робота, 15 балів – самостійна робота (тестування); 50 балів – іспит (заочне відділення).</p> <p>Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.</p>
Вимоги до письмових робіт	Контрольна робота і КСР оцінюються 10 балів; тестування оцінюється системою дистанційного навчання автоматично.

Практичні заняття	Максимальна оцінка – 100 балів
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50% завдань під час вивчення навчальної дисципліни. При виставленні підсумкової оцінки враховуються навчальні досягнення здобувачів вищої освіти (бали), набрані за виконання всіх видів робіт під час поточного контролю, а також бали за результати неформальної освіти (http://surl.li/vvwxlh).
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – екзамен. Форма здачі – письмова (тестування). Максимальна оцінка – 50 балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до [«Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#), та індивідуальним графіком, відповідно до [«Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#).

Академічна доброчесність. У [«Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника»](#) встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності та у своїй навчальній і викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно і доброчесно.

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає [Комісія з питань етики та академічної доброчесності](#) при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі.

Відвідування занять урегульовано [«Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#).

У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання поточного і підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує [«Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»](#).

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, UdeMy, EdEra та ін. Окреме оцінювання неформальної освіти з курсу сучасної української літературної мови не передбачено, проте може бути враховано в поточному контролі на практичних заняттях.

Основна література

1. *Алексієнко Л. А., Зубань О. М., Козленко І. В.* Морфологія сучасної української мови: [Морфологія. Словотвір. Парадигмологія]: навч. посіб.; Київ: нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2014. 675 с.

2. *Вихованець І. Р., Городенська К. Г.* Теоретична морфологія української мови: академічна граматики української мови. Київ: Пульсари, 2004. 400 с. URL: <http://1576.ua/books/3368>

3. *Горпинич В. О.* Морфологія української мови: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 336 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=1239>

4. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / *І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова*; за ред. К. Г. Городенської. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.

5. *Лаврінець О., Симонова К., Ярошевич І.* Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 524 с.

6. Сучасна українська мова: Морфологія: Підручник. Затверджено МОН / за ред. *А. К. Мойсієнка*. Київ, 2013. 524 с.

7. *Джочка І. Ф., Ципердюк О. Д.* Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2021. 276 с.

8. *Джочка І. Ф., Ципердюк О. Д.* Сучасна українська літературна мова. Морфологія: збірник вправ : навч. посібник. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 372 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=834>

9. *Джочка І. Ф., Ципердюк О. Д.* Сучасна українська літературна мова. Практична морфологія: [навч. посібник, рекомендовано МОН України]. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 588 с.

Додаткова література

1. *Джочка І. Ф.* Партикули як компоненти омоморфемів: семантико-граматичний аспект. Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки», 2024. № 2, С. 3–9. URL: <http://academystudies.volyn.ua/index.php/humanities/article/view/585>

2. *Джочка І.* Змінювані іменники «спільного роду»: проблемні аспекти. Прикарпатський вісник Наукового товариства імені Шевченка. Слово. 2024. № 19(71). С. 246–260. [https://doi.org/10.31471/2304-7402-2024-19\(71\)-246-26014](https://doi.org/10.31471/2304-7402-2024-19(71)-246-26014).

3. *Ципердюк О. Д.* Вокатив у текстах новел Василя Стефаника // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2021. Том. 32 (71). № 6. Частина 1. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 58–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2021_32%2871%29_6%281%29_13

4. *Ципердюк, О. Д., І. Ф. Джочка.* Семантико-граматичні та функціонально-стилістичні аспекти звертань у тексті роману "Голос перепілки" Марії Ткачівської // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2025. Вип. 71. С. 172–175. https://files.znu.edu.ua/8080/library/DocumentView;jsessionid=1456B0CFAE1426A3E5F2CD848109097C?doc_id=1592379

5. *Джочка І. Ф., Ципердюк О. Д.* Іменники «потенційного роду» в українській мові: семантико-граматичний аспект // Закарпатські філологічні студії. Випуск 42. Том 3. Видавничий дім «Гельветика», 2025. С. 42–48. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.42.3.5> URL: http://www.zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/42/part_3/8.pdf

6. *Лещенко Г. П.* Комунікативні завдання у системі вивчення морфології у 6–7 класах загальноосвітніх шкіл // Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. 2010. Вип. 18. С. 243–248.

7. *Цоуфал Л. С.* Лінгводидактичні засади навчання морфології в загальноосвітній школі // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2010. Вип. 4. С. 155–162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2010_4_20.

Джочка Ірина Федорівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови; **Ципердюк Оксана Дмитрівна**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології
Кафедра української літератури

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
української літератури
протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Сучасна українська літературна мова»
Викладач	Барчук Володимир Михайлович
Контактний телефон викладача	+380342 596008
Е-mail викладача	volodymyr.barchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Сучасна українська літературна мова є одним із ключових курсів фахових дисциплін, має важливе навчальне, пізнавальне, розвивальне (зокрема й в науково-аналітичному аспекті) значення. Синтаксис мови є найскладнішою, найбільш структурованою та поліваріантною системою. Засвоєння синтаксису визначає не тільки загальний та навчально-методичний рівень здобувача освіти, а й здатність творчо опрацьовувати різні теоретичні концепції та аспекти аналізу граматичних одиниць мови. З іншого боку, синтаксис української мови є ключовим навчальним матеріалом шкільної програми. Отож знання синтаксису сучасної української літературної мови є визначальними для успішної праці вчителя закладів освіти різного рівня. Пропонований курс синтаксису української мови опертий на попередні знання студента, водночас він розкриває сучасну наукову синтаксичну парадигму та презентує системну інтерпретацію синтаксичних одиниць, яка є підґрунтям міцних та об'єктивних знань. Акцент зроблено на навчально-методичний аспект українського синтаксису.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета курсу: дати знання із синтаксису сучасної української літературної мови, розуміння науково-теоретичних парадигм його інтерпретації; навчити аналізувати синтаксичні одиниці різного рівня, здійснювати різноаспектну інтерпретацію синтаксичних одиниць, розрізняти та ідентифікувати їхнє значення.</p> <p>Цілі курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - навчити оперувати різними науковими підходами до аналізу синтаксичних одиниць; - навчити здійснювати критичний аналіз традиційних концепцій синтаксису, типології синтаксичних одиниць; - знати і розуміти загальносинтаксичні поняття і категорії; - навчитися аналізувати синтаксичні одиниці різних рівнів; - знати та розуміти різноаспектні ознаки синтаксичних одиниць; - уміти обґрунтувати та здійснювати типологічний аналіз синтаксичних одиниць. 	
4. Програмні компетентності та результати навчання	

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій і методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії й реалізації її у професійній діяльності.
4. Здатність бути креативним, застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.
7. Здатність навчатися й оволодівати новими знаннями.
12. Здатність виконувати власне дослідження на належному рівні.
14. Здатність використовувати мовно-літературні знання в освітній діяльності.

Фахові компетентності:

1. Здатність активно застосовувати професійно-профільні знання, уміння й навички з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін із використанням передових освітніх технологій у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів.
3. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм з державної мови, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.
5. Здатність трансферу сучасних наукових досягнень у загальноосвітні навчальні заклади, у практику викладання української мови та літератури; педагогічних напрацювань.
8. Здатність до володіння основними мовознавчими і літературознавчими поняттями, здатність застосовувати їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів.
11. Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).

Програмні результати навчання:

1. Знати сучасні лінгводидактичні засади навчання української мови і літератури.
2. Знати мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті.
7. Уміти працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), віднаходити, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.
11. Порівнювати мовні та літературні факти, явища, визначати їхні подібності й відмінності.
13. Володіти основами професійної культури, мати здатність створювати й редагувати тексти професійного змісту державною мовою.
19. Ефективно спілкуватися в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступати перед аудиторією, брати участь у дискусіях, обстоювати власну думку (позицію), дотримуватися культури поведінки й мовленнєвого спілкування.
24. Ефективно організовувати, аналізувати, критично оцінювати, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	28 год.

практичні заняття	62 год.			
самостійна робота	90 год.			
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
Сьомий, восьмий	014 Середня освіта	четвертий	нормативний	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість годин		
		лекції	пр.заняття	сам.роб.
Тема 1. Синтаксис як розділ граматики. Синтаксис в системі лінгвістичних дисциплін. Становлення синтаксису як мовознавчої науки. Предмет синтаксису. Система синтаксичних одиниць. Загальносинтаксичні та загальнограматичні категорії. Аспекти аналізу синтаксичних одиниць. Синтаксичні зв'язки та семантико-синтаксичні відношення.		2	4	4
Тема 2. Валентність як визначальна семантико-функціональна ознака словоформ. Система мінімальних синтаксичних одиниць. Частини мови в світлі синтаксису словоформ. Дієслівні словоформи. Предикативи. Іменникові прикметникові, прислівникові словоформи. Синтаксична позиція словоформ.		2	6	6
Тема 3. Дворядне сполучення слів (речення). Синтаксичний зв'язок та семантико-синтаксичні відношення у реченні. Синтаксичні функції речення. Компоненти граматичної основи речення: підмет і присудок.		2	4	6
Тема 4. Дворядне сполучення слів (речення). Засади типології речень. Типологія речень у шкільному та науковому курсі синтаксису. Варіанти моделей речень. Типологія речень за вираженням граматичної основи: речення двоскладні та односкладні.		2	6	6
Тема 5. Підрядне сполучення слів (словосполучення). Граматична природа словосполучення. Обсяг словосполучень. Типи відношень та зв'язок у словосполученнях. Складні випадки, методика та порядок аналізу словосполучень.		2	6	6
Тема 6. Сурядне сполучення слів. Сутність сурядного зв'язку. Типологія сурядних сполучень за семантико-синтаксичними відношеннями. Проблема однорідних присудків. Типи сурядного зв'язку сполученнях слів. Схема аналізу сурядних сполучень слів.		2	6	6
Тема 7. Засоби поширення речення. Проблема		2	4	6

детермінантів. Типологія засобів поширення речення у шкільному та науковому синтаксисі. Додаток як об'єктний поширювач. Означення та засоби його вираження. Види обставин.			
Загальна кількість годин за сьомий семестр	14	36	40
Тема 1. Засоби ускладнення речення. Поняття про ускладнені речення. Засоби ускладнення модальності речення: вставні та вставлені конструкції. Засоби ускладнення предикативної структури речення: вторинні присудки. Ускладнене речення у шкільному і науковому синтаксисі.	2	4	8
Тема 2. Поняття про складне речення. Складне речення як синтаксична одиниця. Засади типології складних речень. Складносурядні речення. Складносурядні речення зі зв'язком співвіднесення та кореляції.	2	2	6
Тема 3. Складнопідрядні речення. Засади типології складнопідрядних речень. Складнопідрядні речення означальні. З'ясувальні складнопідрядні речення. Складнопідрядні речення місця. Складнопідрядні речення міри та ступеня, порівняльні.	2	4	8
Тема 4. Складнодворядні речення. Поняття про складнодворядні речення. Засади типології складнодворядних речень. Складнодворядні речення таксису. Складнодворядні речення зі значенням каузальності.	2	4	8
Тема 5. Складні речення з недиференційованим типом зв'язку. Складні речення між гіпотаксисом і паратаксисом: паратактичні речення означальні, каузальні, коментуючого типу. Складні речення між дворядністю і підрядністю: компаративні речення, відносно-репродуктивні речення.	2	4	6
Тема 6. Складні багатокомпонентні речення. Поняття про багатокомпонентні речення, особливості їхньої будови. Складні багатокомпонентні речення паратаксису. Складні багатокомпонентні речення гіпотаксису. Складні багатокомпонентні речення з різними видами зв'язку.	2	4	6
Тема 7. Синтаксис мовлення та його особливості. Слова-речення. Вигукові речення. Незакінчені (обірвані) речення. Парцельовані речення. Стилiстично зумовлені речення (сегментовані конструкції, неповні речення). Засади української пунктуації. Основні пунктограми, пунктуаційна варіантність.	2	4	8
Загальна кількість годин за восьмий семестр	14	26	50
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Система оцінювання курсу відповідає критеріям оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. Допуск до іспиту становить максимум 50 балів, мінімум 25 балів; за складання іспиту – максимум 50 балів, позитивний мінімум 25 балів. Робота на практичних заняттях упродовж семестру оцінюється за 100-бальною шкалою та максимальною кількістю 30 балів. Під час виставлення допуску до іспиту враховуються навчальні досягнення, отримані в процесі оцінювання на практичному занятті, зокрема й контрольна робота, а також самостійна робота, включаючи індивідуальне завдання (максимум 20 балів). Загальна максимальна кількість балів за навчальний курс становить 100 балів.</p> <p>Залікова оцінка (сьомий семестр) визначена результатами роботи на практичних заняттях (максимум 80 балів, зокрема й контрольна робота). Самостійна робота 20 балів (індивідуальна робота, конспекти статей та ін.). Загальна максимальна кількість балів залікової оцінки становить 100 балів, мінімальна позитивна оцінка 50 балів.</p>
Вимоги до письмових робіт	Письмова контрольна робота складається з трьох питань теоретико-практичного характеру: терміни написання роботи – 5, 9 практичне заняття.
Практичні заняття	Опрацювання програмових питань зі всіх розділів курсу. Форма: виконання практичних завдань, усне повідомлення, дискусія, реферативне повідомлення, аналіз першоджерел.
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуском до іспиту є отримання позитивної підсумкової оцінки (максимум 50 балів, мінімум 25 балів). Під час визначення рейтингового підсумкового контролю враховується опрацювання тем, успішне виконання контрольних робіт, індивідуальне завдання.
Підсумковий контроль	Форма контролю: екзамен; форма складання: усна відповідь або письмова екзаменаційна робота; усний захист екзаменаційної роботи – за бажанням студента.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. Форму письмового виконання роботи втілено на практичних, індивідуальних заняттях, під час написання контрольної, самостійної роботи чи виконання індивідуального завдання.

Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлені загальні морально-етичні принципи та правила поведінки, яких мають дотримуватися всі учасники навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримувати принципу академічної доброчесності та у всій своїй навчальній та викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно, доброчесно.

<https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає «Комісія з питань етики та академічної доброчесності» при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

Відвідування занять. Урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного, поточного, підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>
Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

Барчук В. Словотвірні особливості девербативів і валентна структура субстантивних синтаксем. *Актуальні проблеми українського словотвору*. Івано-Франківськ, 2002. С. 233-240.

Барчук В. Сурядність: типологічний аспект. *Мовознавство*. 2015 № 5. С. 13-20.

Барчук В. Засади категоріології у працях І.Ковалика. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2017. Вип.64. Ч. 1. С. 130-137.

Барчук В. Про два різновиди гіпотаксису. *Граматичний простір сучасної лінгвоукраїністики*. Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2019. С. 165-172.

Барчук В. Засоби ускладнення модальної структури речення у новелах Марка Черемшини. *Вісник НТШ „Слово”*. № 20 (74). Івано-Франківськ, 2025. С. 161-170.

Барчук В. Граматичні категорії української мови: когнітивний аспект. *Вісник НТШ „Слово”*. 2025. № 21 (77). С. 9-19.

Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ: Либідь. 1993. 368 с.

Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. Київ: Наукова думка. 1983. 219 с.

Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови. Київ: Пульсари, 2004. 400 с.

Дудик С.П. Синтаксис сучасного українського розмовного мовлення: Просте речення, еквіваленти речення. Київ: Наукова думка. 1973. 284 с.

Жовтобрюх М.А. Українська літературна мова. Київ: Наукова думка. 1984. 255 с.

Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис. Донецьк : ДонНУ. 2001. 662 с.

Загнітко А.П. Теорія сучасного синтаксису. Донецьк : ДонНУ. 2008. 294 с.

Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови. Ч.2. Київ. 1965. 283 с.

Межов О. Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць. Луцьк. 2012. 464 с.

Мірченко М.В. Структура синтаксичних категорій. Луцьк. 2004. 393 с.

Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. Київ: Вища школа. 1994. 670 с.

Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка. 1972. 515 с.

Христіанінова Р. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові. Київ. 2012. 368 с.

Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. Київ. 2010. 408 с